

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет психології

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК16 «Психотерапія у роботі з сексуальністю»

Освітня програма **другий (магістерський) освітній рівень**

Спеціальність **053 «Психологія»**

Галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ___ 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психотерапія у роботі з сексуальністю
Викладач (-і)	Федик Оксана Василівна
Контактний телефон викладача	596066
Е-mail викладача	oksfedyk@ukr.net
Формат дисципліни	очна /заочна
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://magpsychol.pu.if.ua/course/view.php?id=31
Консультації	відповідно до графіку
2. Анотація до курсу	
<p>Психологія сексуальності сформувалася, об'єднавши в собі анатомо-фізіологічні, психологічні, медичні (насамперед сексологічні), соціальні, історико-культурологічні аспекти. Програма курсу передбачає оволодіння студентами базових знань з проблем сексуальності людини і сексуальних відносин між людьми, методами дослідження чоловічої і жіночої сексуальності. Психотерапія у роботі з сексуальністю не лише виконує прямі функції (лікувальну, профілактичну, реабілітаційну), а й сприяє загальному розвитку особистості за рахунок удосконалення самоусвідомлення та подолання внутрішніх і міжособистісних конфліктів, виробленню адекватних поведінкових і емоційних реакцій на зовнішні подразники, кращому розумінню інших людей. Дана дисципліна розкриває та формує сексуальну культуру, установки і цінності на основі сучасних наукових знань з психології сексуальності, які дадуть можливість зберегти своє сексуальне і репродуктивне здоров'я, розуміти сексуально обумовлені особливості поведінки людей, розпізнавати сексуальні дисфункції і девіації. Студенти ознайомляться з основними методами профілактики, діагностики та терапії сексуальних порушень.</p>	

3. Мета та цілі курсу

Мета курсу: ознайомлення студентів із закономірностями та основними етапами психосексуального розвитку людини, становленням статевої самосвідомості, статеворольової поведінки, психосексуальної орієнтації, а також поняття "статевої конституції", етапами копулятивного циклу, особливостями чоловічої та жіночої сексуальності, здійснити аналіз порушень статевої функції та сексуальні перверзії у чоловіків та жінок. Психотерапевтична діяльність — це різновид міжособистісного спілкування, а взаємини терапевта і клієнта у більшості випадків вважається провідним засобом психотерапевтичного впливу. Студентам пропонується розглянути сучасні методи психотерапії у роботі з сексуальністю.

Цілі курсу: забезпечувати реалізацію системного підходу до висвітлення соціокультурних та психологічних аспектів сексуальності, психологічних закономірностей сексуальної поведінки, озброїти студентів знаннями з проблем вікових особливостей сексуальної поведінки, психології подружнього статевого життя, психології статевих розладів. Ознайомлювати студентів з особливостями врахування соціокультурних та психологічних аспектів сексуальності у роботі психолога із клієнтами. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для покращення результатів роботи з сексуальністю.

4. Результати навчання (компетентності)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 4. Здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну, профілактично-просвітницьку) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 5. Організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК 7. Приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 9. Дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК 11. Здатність створювати, організовувати та реалізовувати різноманітні способи психологічного супроводу на етапах профілактики, лікування, та реабілітації.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп,

організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР12. Застосовувати відповідну наукову інформацію щодо вирішення проблем профілактики, збереження, відновлення здоров'я та реабілітації та оцінювати її за критеріями адекватності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	54

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	психологія	1	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
1. Сексологія як міждисциплінарна галузь наукового знання. Поняття норми у сексології. Статева конституція.	Лекція	1.Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса: СМІЛ, 2005. – 198с. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 3.Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.-304	2 Проаналізуйте основні міждисциплінарні зв'язки сексології. Охарактеризуйте основні критерії сексуальної норми.	10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку презентацію повідомлення	На протязі семестру
2.Психотерапія як професійна діяльність. Психотерапія як наука і як мистецтво. Моделі психотерапії.	Лекція	1. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. /Н.В.Каліна. – К.: Академвидав, 2010. 2.Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 с.	2 1.Опрацюйте основну літературу та підготуйте повідомлення на тему «Психотерапія у сучасному світі» 2.Дайте	10 б. вибірково, під час опитування на семінарі); 10 б – за підготовку презентацію	На протязі семестру

		2. Основи психотерапії: Учебное пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц.педагогика» / Л.Ф. Бурлачук, И.А.Грабская, А.С.Кочьян. – К.: Ника-Центр, 1999	загальну характеристик у моделям психотерапії.	повідомлення	
3.Сучасні методи психологічної корекції сексуальних проблем: Характеристика методів: 1). раціональна психотерапія. 2). гіпнотерапія, функціональний тренінг. 3). аутогенний тренінг. 4). систематична десенсибілізація. 5). тренінг м'язів тазового дна, аутостимуляційний тренінг. 6). сексотерапія.	лекція/ семінар	1.Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса: СМІЛ, 2005. – 198с. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 3.Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 с.	2/2 Дати характеристик у сучасним методам психологічної корекції сексуальних проблем.	10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення	На протязі семестру
4.Психологічні аспекти сексуальності. Психотерапевтичні підходи в терапії вторинних сексуальних розладів: Психоаналітична концепція в роботі з сексуальними проблемами. Когнітивно-поведінковий підхід в терапії	лекція	1.Келли Г. Основы современной сексологии. – СПб., Харьков, 2000. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 3.Седих К.В. Психологія сім'ї:навч.посіб./К.В.Седих. -К.: ВЦ»Академія»,2015.- 192 с	2 Розкрити психологічні аспекти сексуальності чоловіка та жінки.	10 б. вибірково, під час опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення	На протязі семестру

сексуальних розладів.					
5. Основні принципи класифікації розладів у сексології. МКХ-10. Американська класифікація розладів. Розлади складових копулятивного циклу за Г. С. Васильченком. Розлади статевої пренатальної диференціації. Розлади статевого потягу (лібідо). Розлади скерованості потягу. Розлади статевої ідентифікації..	Лекція/ семінар	1.Келли Г. Основы современной сексологии. – СПб., Харьков, 2000. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 3. Кришталь В.В. Сексуальная гармония супружеской пары. Харьков, НПФ "Велес", 1996. - 160 с. 4. Кришталь, В.В. Сексология : [руководство для врачей] : учебное пособие / В.В. Кришталь, С.Р. Григорян. – Москва : Пер Сэ, 2002. – 879 с. 5. Ворник Б. М. Практические подходы к классификации нарушений сексуальной функции у мужчин. Лекция для врачей / Б. М. Ворник // Здоровье мужчины. - 2014. - № 4. - С. 13-17	2/2 Охарактеризувати основні принципи класифікації розладів у сексології.	10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення	На протязі семестру
6.Психосексуальний розвиток та статева соціалізація. Поняття статі та статево-рольових стереотипів. Періодизація психосексуального розвитку. 3. Фрейда, Е. Еріксона, Г. Васильченка, У. Мастерса. Етапи формування і прояви сексуальності. Етапи психосексуального розвитку за У. Мастерсом і В. Джонсон.	Лекція/ семінар	1.Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса: СМІЛ, 2005. – 198с. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 2.Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 с. 3. Кришталь, В.В. Сексология : [руководство для врачей] : учебное пособие / В.В. Кришталь, С.Р. Григорян. – Москва : Пер Сэ, 2002. – 879 с. 4. Ворник Б. М., Женская сексология и	2/2 Розкрити етапи формування статі. Охарактеризувати етапи психосексуального розвитку.	10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення	На протязі семестру

<p>Дитяча сексуальність. Сексуальність підлітків. Сексуальність дорослої людини. Стадії індивідуальної еволюції лібідо: понятійна, романтична, еротична, сексуальна, зрілої сексуальності. Етапи психосексуального розвитку за Г.С. Васильченком.</p>		<p>сексопатологія [Електронний ресурс] / Б. М. Ворник [и др.] - М. : ГЭОТАР-Медиа, 2017. - 432 с. - ISBN 978-5-9704-4254-8 - Режим доступа: https://www.rosmedlib.ru/book/ISBN9785970442548.html</p>			
<p>7. Терапія сексуальних розладів Методи терапії сексуальних розладів Основні принципи терапії сексуальних порушень Сімейні дисгармонії (дисгамії) Причини виникнення та динаміка сімейних дисгармоній Типи подружньої взаємодії Аналіз міжособистісних стосунків партнерів Загальна стратегія сімейної психотерапії Секс-терапія. Психотерапія сексуальних</p>	<p>Лекція/ семінар</p>	<p>1. Темкіна А. Сценарии сексуальности и гендерне различия // В поисках сексуальности: Сб. статей / Под ред.. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: «Дмитрий Буланин», 2002. 2. Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.: Арістей, 2003. – 312 3. Темкіна А. Сценарии сексуальности и гендерне различия // В поисках сексуальности: Сб. статей / Под ред.. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: «Дмитрий Буланин», 2002.</p>	<p>2/2 Дати характеристик у індивідуальній і партнерській нормі. Підготувати міні-лекцію для підлітків з даної теми. Проаналізувати основні причини сексуальних розладів.</p>	<p>10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення</p>	<p>На протязі семестру</p>

розладів. Структурний аналіз сексуальних розладів. Основні особливості та загальні принципи терапії сексуальних розладів. Особливості індивідуальної та подружньої терапії сексуальних розладів. П'ять шлюбних факторів за Г.С. Васильченком. Сімейно- сексуальні дисгамії. Сімейна психотерапія в реабілітації сексуальних розладів.					
8. Модифікації секс-терапії. Секс-коучінг. Фізіотерапевтич методики. Психопрофілак а порушень сексуального здоров'я. Систем та принципи психопрофілак и.	Семіна р	1.Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. – Івано- Франківськ: Плай ,2010.– 159с.	2 Підготувати повідомлення «Профілактика порушень сесукльного здоров'я» для учнів старших класів	10 б. опитуван ня на семінарі; 10 б – за підготовк у і презентац ію повідомле ння	На протязі семестр у
9.Психотерапе втичні пфдходи. Модель терапії	Лекція/ семіна р	1.Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса:	2/2 Розкрити психосексуаль ний розвиток	10 б. вибірково , під час опитуван	На протязі семестр у

<p>сексуальних проблем в гештальт підході. Робота з сексуальністю в клієнт-центрованій психотерапії по К. Роджерсу. Тілесно-орієнтована психотерапія в роботі з сексуальністю. Інтегративний підхід в сексологічній практиці.</p>		<p>СМИЛ, 2005. – 198с. 2.Мастерс У.Г., Джонсон В.Е., Колодин Р.К. Основы сексологии. Пер. с англ.. – М.: Мир, - 1998. 3.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312</p>	<p>особистості за З.Фрейдом. Розкрити психосоціальний розвиток особистості за Еріксоном</p>	<p>ня на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення</p>	
<p>10. Можливості застосування методик з різних психотерапевтичних напрямків в клінічній практиці.</p>	<p>Семінар</p>	<p>1.Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. – Івано-Франківськ: Плай ,2010. – 159 с. 2.Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 3.Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304</p>	<p>2 Дати характеристик у Концепції сексуального здоров'я. Розкрити механізми психологічного захисту.</p>	<p>10 б. вибірково, під час опитування на семінарі; 10 б – за підготовку і презентацію повідомлення</p>	<p>На протязі семестру</p>
<p>11.Статеве виховання та сексуальна просвіта. Основні принципи статевого виховання та їх характеристика Статеве виховання та</p>	<p>Семінар</p>	<p>1.Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. – Івано-Франківськ: Плай ,2010.– 159с.</p>	<p>2 Проаналізувати основні причини сексуальних розладів.</p>	<p>10 б. опитування на семінарі; 10 б – за підготовку додаткової інформації</p>	<p>На протязі семестру</p>

сексуальна просвіта. Основні принципи статевого виховання та їх характеристика Основні методи та прийоми статевого виховання.		2.Статеві розлади. Под ред. Й.М.Аптера, Київ, “Здоров’я”, 1974, – 376 с. 3.Статеві розлади. Под ред. Й.М.Аптера, Київ, “Здоров’я”, 1974, – 376 с.			
12.Дослідження структури особистості сексуальних хворих та лікування сексуальних розладів.	Семіна р	1.Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. – Івано-Франківськ: Плай, 2010.– 159с. 2.Статеві розлади. Под ред. Й.М.Аптера, Київ, “Здоров’я”, 1974,–376с. 3.Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса: СМІЛ, 2005. – 198с. 4.Мастерс У.Г., Джонсон В.Е., Колодин Р.К. Основы сексологи. Пер. с англ.. – М.: Мир, - 1998.	2 Розкрити основні принципи терапії сексуальних розладів. Назвати та охарактеризувати основні методи терапії сексуальних розладів	10 б. опитування на семінарі; 10 б – за складання програми лікування сексуальних розладів	На протязі семестру
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання поточної навчальної діяльності. У процесі вивчення дисципліни використовуються такі види контролю: Початковий контроль студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку теоретичного матеріалу, методом фронтального усного опитування. Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях і включає якість засвоєного матеріалу, що охоплюється темою практичного заняття, а також сумлінністю студента в роботі на практичних заняттях. Проміжний контроль проводиться в письмовій формі (самостійна та контрольна робота). Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку. Оцінки з дисципліни виставляються з урахуванням поточних оцінок та підсумкової оцінки. Максимальна кількість балів при вивченні дисципліни 100 балів.				
Вимоги до письмової роботи	Письмової (контрольна) робота студента базується на основних питаннях лекційного курсу та питаннях винесених на самостійне опрацювання. Питання повинні бути розкриті на достатньому				

	рівні.
Семінарські заняття	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни з проблем сексуальності людини і сексуальних відносин між людьми, методами дослідження чоловічої і жіночої сексуальності, формувати сексуальну культуру, установки і цінності на основі сучасних наукових знань з психології сексуальності, які дадуть можливість зберегти своє сексуальне і репродуктивне здоров'я, а також вміння застосовувати на практиці психотерапевтичні методики у роботі з сексуальністю.
Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску до підсумкового контролю (залік) студент повинен мати оцінки (відмінну/добру/задовільну) на семінарських заняттях – мінімум 10 балів; отримати мінімальний задовільний бал за самостійну роботу - мінімум 10 балів, отримати мінімальний задовільний бал за написання контрольної роботи – мінімум 20 балів, а також засвоїти матеріали, що винесені на самостійне опрацювання – мінімум 10 балів. Мінімальний сумарний бал для допуску до підсумкового контролю з дисципліни – 50 балів.

7. Політика курсу

Політика курсу «Психотерапія у роботі з сексуальністю» передбачає відвідування лекційних та семінарських занять, перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, що слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, підготувати презентацію, написати самостійну роботу у письмовій формі). У випадку невиконання навчального плану з дисципліни або незадовільної оцінки на заліку студент має можливість перездачі заліку за талоном №2, у разі незадовільної оцінки пропонується перездача за талоном №3 з комісією. Якщо спроби не дали позитивного результату, викладач пропонує студентові повторне вивчення дисципліни.

8. Рекомендована література

1. Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л.Н. Акімова. - Одеса: СМІЛ, 2005. – 198с.
2. Буртянский Д.Л. Сексуальная дисгармония супружеской пары и ее коррекция: Учеб. Пособие для врачей / Д.Л. Буртянский, В.В. Кришталь. – Х.: УИУВ МЗ СССР, 1982.
3. Вестхаймер Р. Секс для чайников. – Киев, 1997.
4. Гидденс Э. Трансформация личности. Сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах. – СПб.: Изд. Дом «Питер», 2004.
5. Голод С.И. Сексуальное поведение и субкультурная дифференциация полов // Социологический журнал. – 1994. - №4.
6. Діденко С. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. – К.:Арістей,2003.-312 с.
7. Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 с.
8. Здравомыслов В.И., Анисимова З.Е., Либих С.С. Функциональная женская сексопатология. Алма-Ата: Казахстан, 1985. – 272 с.
9. Зинкер Д.К. В поисках хорошей формы. Гештальт-терапия с супружескими парами и семьями. М., «Класс», 2000.
10. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
11. Каприо Ф.С. Многообразие сексуального поведения.- М.:Артания, 1995. – 351 с.
12. Келли Г. Основы современной сексологии. – СПб., Харьков, 2000.
13. Кон И.С. Введение в сексологию.-М.: Медицина, 1989. – 336 с.
14. Кочарян А.С. Личность и половая жизнь: Симптомокомплекс маскулинности/феминности в норме и патологии. – Х.: Основа, 1996. – 127 с.
15. Кочарян А.С. Личность и половая роль.-Х.: Основа, 1996. – 127 с.
16. Кочарян Г.С. Современная сексология. – К.: Ника-Центр, 2007. – 400 с.

17. Кочарян Г.С., Кочарян А.С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов.- М.: Медицина, 1994. – 224 с.
18. Кратохвил С. Психотерапия семейно-сексуальных дисгармоний.-М.: Медицина, 1991. – 344 с.
19. Кришталь В.В., Григорян С.Р. Сексология в 4 частях. – Харьков: Академия сексологических исследований, 1999. – 1152 с.
20. Левин И. Сексология и сексопатология. – М.: Медпрактика, 2000. – 204 с.
21. Мастерс и Джонсон о любви и сексе: в 2 ч. / У. Мастерс, В. Джонсон, Р. Колодны; Пер. с англ. Н. М. Пивоваренок, Е. А. Яблочковой. - СПб. : СП"Ретур", 1991. - Ч. 2. - 296с.
22. Мастерс У.Г., Джонсон В.Е., Колодин Р.К. Основы сексологии. Пер. с англ.. – М.: Мир, - 1998.
23. Общая сексопатология. Руководство для врачей / Под ред. Г. С. Васильченко. – М. : Медицина, 1977. – 488 с.
24. Полный справочник сексопатолога. – М.: изд-во Эксмо, 2006. – 576 с.
25. Практика сексуальной психотерапии: пер. с нем. / И. Кемпер; ред. и авт. предисл. Е. Б. Моргунов. - М. : Культура : Прогресс, 1994. – Т. 1: Формы работы. – 1994. – 288 с. : ил.
26. Практика сексуальной психотерапии: пер. с нем. / И. Кемпер; ред. и авт. предисл. Е. Б. Моргунов. - М. : Культура : Прогресс, 1994. – Т.2: Результаты и материалы. – 1994. – 192с.
27. Пэйдж Сьюзен. Супружеская жизнь: путь к гармонии: Пер. с англ. –М.: «МИРТ», 1995. – 416 с.
28. Роткирх А. Советские культуры сексуальности // В поисках сексуальности: Сб. статей / Под ред.. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: «Дмитрий Буланин», 2002.
29. Свядоц А.М. Женская сексология. (5-е изд.) – Кишинев, 1991.
30. Свядоц А.М. Женская сексопатология. – Кишинев: Штиинца, 1991. – 184 с.
31. Сексология: Энциклопедический справочник по сексологии и смежным областям / Белорус Энцикл.\ - Мн.: БелЭн, 1993.
32. Сексопатология: справочник / Васильченко Г.С., Агаркова Т.Е., Агарков С.Т. и др.. Под ред. Васильченко Г.С. – М.: Медицина, 1990.
33. Современная сексология: энциклопедия / под. общ. ред. В.А. Доморацкого. – Минск : Беларус. Энциклопедия імя П. Броўкі, 2008. – 384.: ил.
34. Справочник по сексологии, сексопатологии и андрологии/ под. ред.. А.В. Люлько. – К.: Здоров'я 1994/-240 с.
35. Старович З. Судебная сексология. - М.:Юрид. лит-ра., 1991. – 333 с.
36. Статеве виховання. Навчальний посібник з питань здійснення статевого виховання дітей від народження до юнацького віку. – Миколаїв: «Прінт-Експрес», 2010; Доступно за посиланням: <http://www.refmaniya.org.ua/psycholog-ya/shlyachi-ta-prinsipii-zdysnennya-statevogo-vichovannya>
37. Статеві розлади. Под ред. Й.М.Аптера, Київ, “Здоров’я”, 1974, – 376 с.
38. Темкина А. Сценарии сексуальности и гендерные различия // В поисках сексуальности: Сб. статей / Под ред.. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: «Дмитрий Буланин», 2002.
39. Формування сексуальної культури молоді / [Балакірева О.М., Галустян Ю.М., Корегін О.Я. та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 132 с.
40. Фрейд З. Очерки по психологии сексуальности. – Харьков, из-во «Фолио», 2000.
41. Фрейд З. Психология сексуальности. – Изд-во Тарасевич С., «Прамеб», Минск, 1993.
42. Хорни К. Психогенные факторы функциональных женских расстройств // Психоанализ и культура: Избранные труды К. Хорни и Э. Фромма. – М.: Юрист, 1995.

43. Хрипкова А.Г., Колесов Д.В. В семье сын и дочь. – М., 1985.
44. Шабль Мужчина и женщина: интимные отношения. – Кишнев, - 1990.
45. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. – М.: Апрель-Пресс, Из-во ЭКСМО-Пресс, 2000.

Інформаційні ресурси

1. <http://sexology.narod.ru/>
2. <http://www.neuro.net.ru/sexology/>
3. <http://medicall.ru/articles/sexology>
4. <http://www.sexcentr.ru/stat.shtml>

Викладач: Федик Оксана Василівна